

๑๓

รัฐประหารยึดอำนาจ บทเรียนประชาธิปไตยไทย

ลำดับเหตุการณ์ "การเปลี่ยนแปลงการปกครอง" ของ "ไทย"
จากรุ่น...สู่รุ่น จากรัฐบาล...สู่รัฐบาล
และการเปลี่ยนผ่าน ด้วยการใช้ "อำนาจ" ยึดครอง

เพลิง ภูพา

สำนักพิมพ์ สยามความรู้

๑๓ รัฐประหารยึดอำนาจ บทเรียนประชาธิปไตยไทย

ราคา ๑๗๕ บาท

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

เพลิง ฎุมา.

๑๓ รัฐประหารยึดอำนาจ บทเรียนประชาธิปไตยไทย.--กรุงเทพฯ

: สยามความรู้, ๒๕๕๙.

๒๘๘ หน้า.

๑.ไทย--การเมืองและการปกครอง. I.ชื่อเรื่อง.

๓๒๐.๙๕๙๓

ISBN ๙๗๘-๖๑๖-๓๔๔-๗๗๘-๔

ที่ปรึกษากฎหมาย	วิสุทธิ ตรังคสมบัติ, นบ., นศ.ม.
บรรณาธิการที่ปรึกษา	พลาดิษฐ์ สิทธิธัญกิจ
บรรณาธิการบริหาร	ชรอใจ คันทพรศิริ
บรรณาธิการต้นฉบับ	สุรียา บุญยศิริชัย
บรรณาธิการ	อังสนา ปรีक्षा
กองบรรณาธิการ	ดลยา เจริญรัชตพันธุ์ สิริพันธุ์ ศรีอรุณศักดิ์ มธุรส เหมือนพลอย ภัคจิรา ยศวิไล
พิสูจน์อักษร	วิไล เกษทองมา
ออกแบบปก	Evolution Art
ศิลปกรรม	Freehand Group

© ได้รับการอนุญาตจัดพิมพ์จากเจ้าของลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย
สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับเพิ่มเติม) พ.ศ. ๒๕๕๘
ห้ามลอกเลียนส่วนใดส่วนหนึ่งของหนังสือเล่มนี้
มิเช่นนั้นจะถือว่าละเมิดลิขสิทธิ์และมีความผิดทางอาญา

จัดพิมพ์โดย

สำนักพิมพ์ สยามความรู้

ในเครือบริษัท เพชรประกาย จำกัด

๘ อาคารเพชรประกาย ถนนรามอินทรา

แขวงมีนบุรี เขตมีนบุรี กรุงเทพฯ ๑๐๕๑๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๙๑๗ ๙๙๕๕ # ๓๐๒ โทรสาร ๐ ๒๙๑๗ ๙๕๗๑

E-mail : feelgoodbook@hotmail.com

พิมพ์ที่

บริษัท โรงพิมพ์มิตรสัมพันธ์กราฟิก จำกัด

๕๒๐-๕๓๐ ซอยเพชรเกษม ๔ ถนนเพชรเกษม

แขวงท่าพระ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพฯ ๑๐๖๐๐

จัดจำหน่ายโดย

บริษัท อมรินทร์ บุ๊ค เซ็นเตอร์ จำกัด

๑๐๘ หมู่ที่ ๒ ถนนบางกรวย-จตุรนต์

ต.มหาสวัสดิ์ อ.บางกรวย จ.นนทบุรี ๑๑๑๓๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๔๒๓ ๙๙๙๙ โทรสาร ๐ ๒๔๔๙ ๙๕๖๑-๓

Homepage : <http://www.naiin.com>

หากคุณผู้อ่านพบว่าหนังสือของสำนักพิมพ์เล่มใดที่ไม่ได้มาตรฐาน หน้าสลับ หน้าขาดหาย หรือข้อความบางส่วนในหน้าขาดหายไป ทางสำนักพิมพ์ยินดีเปลี่ยนหนังสือเล่มใหม่ให้แก่ผู้อ่านเพื่อเป็นการชดเชยในความผิดพลาด สามารถติดต่อขอเปลี่ยนหนังสือ โดยส่งหนังสือเล่มที่มีปัญหากลับมาตามที่อยู่สำนักพิมพ์

คำนำผู้เขียน

“รัฐประหาร” (ฝรั่งเศส : coup d'état กูเตตา) เป็นการใช้กำลังยึดอำนาจและเปลี่ยนแปลงรัฐบาลอย่างฉับพลัน ปกติเกิดจากสถาบันของรัฐที่มีอยู่เดิมขนาดเล็กเพื่อโค่นล้มรัฐบาล แล้วเปลี่ยนเป็นองค์กรปกครองใหม่ ไม่ว่าจะเป็นพลเรือนหรือทหาร รัฐประหารพิจารณาว่าสำเร็จแล้วเมื่อผู้ยึดอำนาจสถาปนาภาวะครอบงำรัฐประหารไม่จำเป็นต้องเกิดความรุนแรงหรือเสียเลือดเนื้อ

นอกจากนี้ “รัฐประหาร” ยังหมายถึง การเปลี่ยนแปลงประมุขแห่งรัฐหรือหัวหน้ารัฐบาลโดยเฉียบพลันด้วยกำลัง ความรุนแรง และผิดกฎหมาย โดยไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนระบอบการปกครอง (regime) ผู้ก่อการรัฐประหารในประเทศไทยเป็นผลสำเร็จ ล้วนมาจากฝ่ายทหาร-บกเป็นหลักทั้งสิ้น

สำหรับสาเหตุที่มีการทำรัฐประหารในประเทศไทยหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ มีอยู่หลายสาเหตุตามแต่สถานการณ์ในช่วงนั้น เช่น ในสมัยพระยามโนปกรณนิติธาดา นายกรัฐมนตรีคนแรกตามข้อตกลงประนีประนอม และยังเป็นตัวแทนอำนาจเก่าได้ลุกขึ้นมาทำรัฐประหารเพื่อลดทอนอำนาจของกลุ่มคณะราษฎร เป็นต้น

เป็นที่น่าสังเกตอย่างยิ่ง หลังจากการทำรัฐประหารเรียบร้อย ผู้ทำการรัฐประหารได้ครองอำนาจในการปกครองประเทศไประยะหนึ่ง ก็จะมีการร่างรัฐธรรมนูญออกมาใช้เป็นกฎหมายสูงสุดและเปิดให้มี

การเลือกตั้ง จึงมองได้ว่า ทหารเป็นผู้ใช้อำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดและ
มอบประชาธิปไตยให้กับประเทศไปในตัว

ในระยะหลังบรรดานายทหารไม่ค่อยคิดจะทำรัฐประหารกัน
เพราะเงื่อนไขจากนานาชาติไม่สนับสนุน โดยลดบทบาทในการ
คบหาและลดการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ แต่ก็อย่างว่า...บางครั้ง
เมื่อประเทศกำลังจะมีภัยอันร้ายแรง นักการเมืองใช้แต่เล่ห์เพทุบาย
เพื่อประโยชน์ส่วนตนมากกว่าจะทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม คนใน
ประเทศแตกแยกเป็นฝักเป็นฝ่าย กลุ่มคนบางพวกสร้างเงื่อนไขให้เกิด
ความวุ่นวายไม่รู้จบ...

สุดท้าย...ผู้นำฝ่ายทหารจึงเลือกการทำรัฐประหารควบคุม
อำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาด เพื่อป้องกันความสูญเสียที่จะเกิดขึ้นกับ
ชีวิตและทรัพย์สินของคนไทยส่วนใหญ่ของประเทศ !!

เพ็ญ ภูผา

สารบัญ

ตั้งพระยามโนปกรณนิติธาดาเป็นนายกรัฐมนตรี	
บริหารงานท่ามกลางความขัดแย้ง	๘
งดใช้รัฐธรรมนูญชั่วคราว พระยามโนปกรณนิติธาดา	
ทำรัฐประหารเงียบ	๒๒
พระยาพหลพลพยุหเสนาทำรัฐประหาร คั้นรัฐธรรมนูญ	๓๒
อำนาจเก่า ไม่ยอมวางมือ	๔๐
จอมพล ป. พิบูลสงครามถูกลอบสังหารหลายครั้ง	๔๘
แตกหักกับข้าอำนาจเก่า	๕๖
บนบัลลังก์นายกรัฐมนตรี	๗๘
ทำรัฐประหาร ๒๔๙๐ โคนอำนาจปรีดี พนมยงค์	๙๖
ทำรัฐประหารเงียบ... บีบบัณฑิตนายคองออก	๑๑๖
ต้นจอมพล ป. พิบูลสงครามขึ้นนายกฯ	
วิกฤติความขัดแย้ง ระหว่างจอมพล ป. - นายปรีดี	๑๓๒
จอมพล ป. พิบูลสงครามทำรัฐประหารตัวเอง	๑๕๔

สารพัดทุนเติบโต	๑๖๒
จอมพลสฤษดิ์ซึ่งทำรัฐประหาร โค่นจอมพล ป.	๑๗๒
จอมพลสฤษดิ์ ทำรัฐประหารอีกครั้ง	
ใช้ระบบเผด็จการทหารสุดๆ	๑๘๖
สภาขุนวาย จอมพลถนอมลุกขึ้นทำรัฐประหาร	๒๐๐
การล่มสลาย ของระบอบเผด็จการทหาร	๒๐๖
“คณะปฏิรูป” ก่อรัฐประหาร	๒๑๔
รัฐบาลหอยไปไม่รอด ถูกยึดอำนาจการปกครอง	๒๒๒
คณะ รสช. ยึดอำนาจการปกครอง	๒๓๐
คณะปฏิรูปการปกครอง ๑๙ กันยายน	
ทำการยึดอำนาจรัฐบาล “ทักษิณ”	๒๔๖
นอมินีระบอบ “ทักษิณ” เจอทางตัน	
ถูกยึดอำนาจจาก คสช.	๒๕๖
บรรณานุกรม	๒๘๕

ตั้งพระยามโนปกรณนิติธาดาเป็นนายกรัฐมนตรี
บริหารงาน
ท่ามกลางความขัดแย้ง

ภาพจาก : chorchangsinging.blogspot.com/2011/06/79.html?m

คณะผู้เปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔๗๕

เมื่อธรรมนูญการปกครองได้ประกาศใช้ในวันที่ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ เบื้องแรกนี้ “คณะราษฎร” ซึ่งมีคณะผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารเป็นผู้ใช้อำนาจแทน ได้จัดตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชั่วคราวเป็นจำนวน ๗๐ นาย และในช่วงบ่ายของวันที่ ๒๘ มิถุนายน ที่ประชุมจึงได้เลือกเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีเป็นประธานสภา ส่วนรองประธานสภา ได้แก่ พระยาอินทวิจิต

จากนั้นสภาผู้แทนราษฎรได้ทำการเลือกตั้งประธานคณะกรรมการราษฎร (นายกรัฐมนตรี) ที่ประชุมสภาได้เลือก มหาอำมาตย์โทพระยามโนปกรณ์นิติธาดา โดยการเสนอชื่อจากนายปรีดี พนมยงค์ ที่ประชุมสภาเห็นชอบและอนุมัติ จึงนับว่าพระยามโนปกรณ์นิติธาดาเป็นนายกรัฐมนตรีคนแรกของสยามประเทศที่มาจากคนนอก ไม่ได้เป็นสมาชิกของ “คณะราษฎร”

พระยามโนปกรณ์นิติธาดาจบเนติบัณฑิตมาจากอังกฤษ เข้าทำงานในกระทรวงยุติธรรมตั้งแต่เริ่มแรกรับราชการ ท่านได้เข้ารับราชการในตำแหน่งผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ กระทรวงยุติธรรม ด้วยความแตกแยกในสังคมที่เริ่มรุนแรงยิ่งขึ้น นายปรีดีหรือหลวงประดิษฐมนูธรรมจึงเป็นผู้เสนอให้เชิญพระยามโนปกรณ์นิติธาดามาเป็นนายกรัฐมนตรี

มหาอำมาตย์โท พระยามโนปกรณนิติธาดา (ก้อน หุตะสิงห์)
ภาพจาก : สารสนสมเด็จ

๑๐ | ๑๓ รัฐประหารยึดอำนาจ
บทเรียนประชาธิปไตยไทย

มีเรื่องเล่าสนุกๆ เกี่ยวกับพระยามโนปกรณนิติธาดา ซึ่งเกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๗ ความว่า พระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้ากิติยากรวรลักษณกรมพระจันทบุรินฤนาถ ทรงเป็นเจ้าใหญ่นายโต และทรงเป็นประธานกรรมการคณะต่างๆ กรรมการที่ไปประชุมต้องลงชื่อไว้ทุกคราว การประชุมคราวต่อไปเลขานุการต้องอ่านชื่อกรรมการที่มาประชุม และรายงานการประชุมให้ที่ประชุมทราบ

ครั้นอ่านไปถึงลายเซ็นของพระยามโนปกรณนิติธาดา เลขานุการบอกว่า “ลายเซ็นนี้อ่านไม่ออก” เผลอวันนั้นพระยามโนปกรณฯ ขาดประชุม กรมพระจันทบุรินฤนาถ จึงตรัสว่า “ถ้าเขียนชื่อให้อ่านไม่ออก ก็ให้อ่านว่านายหมา” ให้เลขานุการบันทึกไว้ ครั้นพระยามโนปกรณฯ ได้รับรายงานการประชุมก็เขียนสั้บลงไปว่า “ถ้าเป็นคน ก็อ่านออก” (เรื่องเก่าเล่าใหม่ , ๒๕๔๔ : ๑๑๖)

การที่ไม่ยอมลงให้เจ้าของเจ้าคุณมโนฯ นี้เองคงจะเป็นเหตุผลหนึ่งในการที่หลวงประดิษฐมนูธรรม เสนอคณะราษฎรให้เลิกเจ้าคุณมโนฯ ขึ้นเป็นประธานคณะกรรมการราษฎรคนแรก ภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง และนอกจากนี้การที่พระยาพหลพลพยุหเสนา ตกลงขั้นสุดท้ายว่าเอาที่เจ้าคุณมโนฯ ทั้งที่ข้าราชการระดับเดียวหรือสูงกว่าเจ้าคุณมโนฯ ก็มีหลายคน น่าจะหาคำตอบได้จากที่ สรศัลย์ แห่งสภา เขียนเล่าถึงความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าคุณมโนฯ กับหัวหน้าคณะราษฎรฝ่ายทหารว่า

“สามใน “สี่ทหารเสือ” หัวหน้าคณะราษฎรคือ พันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา พันเอก พระยาทรงสุรเดช พันโท พระประศาสน์พิทยายุทธ ล้วนผ่านโรงเรียนนายร้อยเยอรมันยุคไกเซอร์มาด้วยกัน มีสหายร่วมรุ่นอีกท่านหนึ่งชื่อ พันเอก พระยาศรีพิชัยสงคราม (เจริญ จันทน์ฉาย) เป็นหลาน

เจ้าคุณมโนฯ

ก็เหมือนกันทุกยุคสมัยที่เรียนด้วยกันมาก็ต้องรวมตัวพบปะเฮฮา ตอนเป็นนายทหารหนุ่มกรุงเทพฯ ไม่มีแหล่งนัดแนะได้เหมือนปัจจุบัน ใช้วิธีย้ายไปบ้านโน้นบ้านนี้ เจ้าคุณศรีพิชัยฯ อดคณะพรรคไปบ้านเจ้าคุณมโนฯ เป็นประจำ เจ้าคุณและคุณหญิงไม่มีบุตร แม้แต่ภายหลังที่คุณหญิงถึงแก่กรรมไปแล้ว คณะนักเรียนนายร้อยเยอรมันก็ยังไปพบปะกันที่นั่น ทำให้บ้านไม่เงียบเหงา

เจ้าคุณมโนฯ กับนักเรียนเยอรมันจึงมีความสัมพันธ์สนิทกันอยู่ ท่านเป็นบุคคลที่คบหาสมาคมได้กับคนทุกประเภทไม่ถือเนื้อถือตัว หัวหน้าคณะราษฎรจึง “รู้จัก” เจ้าคุณมโนฯ ดีในทุกด้าน

สภาวะหลังปฏิวัติทุกสิ่งทุกอย่างล้วนต้องปฏิบัติอย่างเร่งด่วน การที่จะมัวไปเจรจากับคนนี้อ่อนวอนคนโน้น มีแต่ทางเสีย เจ้าคุณพหลฯ จึงมุ่งมาที่เจ้าคุณมโนฯ ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอยู่เดิม เจ้าคุณทรงฯ และพระประศาสน์ฯ ก็เช่นเดียวกัน ส่วนเจ้าคุณฤทธิฯ นั้นก็เชื่อว่าจะไม่รู้จักเจ้าคุณมโนฯ

อีกประการหนึ่งผู้ก่อการฯ สายพลเรือนที่มาจากฝ่ายตุลาการ ล้วนแต่เป็นลูกศิษย์ลูกหาตั้งแต่หัวหน้าคือ คุณหลวงประดิษฐมนูธรรมลงมา ที่กล่าวมาเป็นเหตุผลอีกด้านหนึ่งที่เจ้าคุณพหลฯ นำเอาพระยามโนปกรณ์นิติธาดามาเป็นนายกรัฐมนตรีนะ (“พระยามโนปกรณ์นิติธาดา นายกรัฐมนตรีคนแรกแห่งยุคประชาธิปไตย”, ๒๕๓๓ : 20)

อย่างไรก็ตาม จากการแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในลักษณะการประนีประนอมกัน หรือการตั้งคณะรัฐบาลผสม ซึ่งคณะเจ้ากับคณะราษฎรยอมถอยกันคนละก้าว เพื่อให้งานของชาติผ่านไปโดยดี พระยามโนปกรณ์ฯ พยายามประนีประนอมให้ดีด้วยกันทุกฝ่าย เนื่องจากเวลานั้นมีความบาดหมางไม่ลงรอยกันระหว่างคณะราษฎรกับคณะราชวงศ์

ถ้าจะกล่าวตามจริงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่ๆ น้อยคนนักจะเห็นเจตนาดีของคณะราษฎร และการยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินครั้งนั้นยังมีคนไม่น้อยที่ยังถือว่าการปฏิวัติครั้งนั้นเป็นกบฏ คณะราษฎรได้กระทำรุนแรงไป พระยามโนปกรณฯ พยายามประสานรอยร้าวให้เป็นมิตรที่ดีต่อกันตลอดมาในฐานะที่เป็นนายกรัฐมนตรี

แต่ยิ่งนานวันไปก็ยิ่งเห็นความแตกแยกในหมู่คณะราษฎร โดยมีกลุ่ม ส.ส. กลุ่มคณะเจ้า (ซึ่งพยายามดึงพระยามโนปกรณฯ เป็นหัวทอก) และ ส.ส. กลุ่มสายทหารบกมีพระยาทรงสุรเดชเป็นผู้นำ อันมีต้นสายปลายเหตุมาจากรัฐบาลพระยามโนปกรณฯ มอบหมายให้หลวงประดิษฐมนูธรรม (ดร. ปรีดี พนมยงค์) ซึ่งเป็นรัฐมนตรีในรัฐบาลด้วย เป็นผู้ร่างเค้าโครงเศรษฐกิจแห่งชาติ แต่เมื่อร่างมาแล้วพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่ทรงเห็นชอบ อีกทั้งเสียงส่วนใหญ่ในคณะรัฐมนตรีก็ไม่เห็นด้วย จะมีก็แต่สภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเสียงส่วนใหญ่เห็นด้วยกับเค้าโครงเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐ์ฯ และเร่งเร้าให้รัฐบาลรีบส่งพระราชบัญญัติเค้าโครงเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับของหลวงประดิษฐ์ฯ เข้าสู่สภาฯ เพื่อพิจารณา

ในที่สุดกลายเป็นความขัดแย้ง สมาชิกกลุ่มใหญ่ของ “คณะราษฎร” ไม่พอใจรัฐบาล กล่าวหาพระยามโนปกรณฯ ว่ารับใช้ฝ่ายหัวเก่า คือ พวกราชวงศ์ และยังร่วมมือกับกลุ่มทหารที่มีพระยาทรงสุรเดชเป็นผู้นำ (มีพระยาฤทธิอัคเนย์ และพระประศาสน์พิทยายุทธอยู่ด้วย) ที่กลับข้างมายืนข้างระบบ “กษัตริย์นิยม”

อย่างไรก็ดี กลุ่มของหลวงประดิษฐ์ฯ ยังมีฝ่ายทหารหนุนหลัง อย่างพระยาพลพลพยุหเสนา และทหารหนุ่มผู้มีอนาคตไกลอย่างหลวงพิบูลสงครามอยู่เคียงข้าง (เป็นนายทหารรุ่นน้อง พันเอกพระยาพลพลพยุหเสนา ๒ ปี ที่โรงเรียนนายร้อยทหารบก) และต่อสู้อย่างเผ็ดร้อน

กับกลุ่มเจ้าและกลุ่มพระยาทรงฯ ยังมีกลุ่มสมาชิกคณะราษฎรอีกเป็นจำนวนมากที่อยู่ภายนอกมิได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนฯ หรือคณะรัฐบาล เช่น กลุ่มทหารเรืออย่างหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ หลวงสังวรยุทธกิจ น.ต.ทหารข้าหริรัญ หรือบุคคลสำคัญของกองทัพบกอย่าง หลวงทัศนัยนิยมศึก ผู้บังคับกรมทหารม้าและรถรบ ล้วนเป็นกองกำลังของคณะราษฎรทั้งสิ้น

โดยเฉพาะความขัดแย้งในกองทัพระหว่างฝ่ายพระยาทรงสุรเดชกับฝ่ายหลวงพิบูลสงคราม ซึ่งมีมาก่อนจะมีการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครอง จากบันทึกของ พล.ท.ประยูร ภมรมนตรี ได้กล่าวถึงความขัดแย้งของคนทั้งสองฝ่ายว่า “พ.อ.พระยาทรงสุรเดช ขณะเมื่อเรียนภาษาเยอรมันกับมารดาข้าพเจ้า กับนายทหารอีกกว่า ๑๐ นาย มารดาได้ยกย่องพระยาทรงสุรเดชกับพระยาศรีพิชัยสงคราม (เจริญจันทร์ฉาย) ว่า เฉลียวฉลาดยอดเยี่ยม คงจะได้มีตำแหน่งยิ่งใหญ่ต่อไปในเบื้องหน้า”

ส่วน พ.ต.หลวงพิบูลสงคราม สอบไล่ได้ที่หนึ่งของโรงเรียนเสนาธิการและได้ไปเรียนการปืนใหญ่ในกองทัพฝรั่งเศส ซึ่งเป็นประเทศชนะสงคราม (สงครามโลกครั้งที่ ๑) และขณะนั้นกองทัพไทยกำลังชื่นชมการทหารของฝรั่งเศสอยู่มาก เช่น พล.อ.พระองค์เจ้าบวรเดช และ พ.อ.หม่อมเจ้านักขัตมงคล (พล.อ.กรมหมื่นจันทบุรีฯ) ซึ่งเป็นกำลังสำคัญของกองทัพขณะนั้น พ.ต.หลวงพิบูลฯ เป็นผู้ริเริ่มการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาตั้งแต่ต้น (พบกับหลวงประดิษฐ์ฯ ที่ปารีส เป็นหนึ่งในจำนวน ๗ คน ที่คิดก่อการเปลี่ยนแปลง) จึงถือว่าตนควรมีสติหมีเสียงเต็มที ฝ่าย พ.อ.พระยาทรงฯ นั้น ดูถูกกองทัพฝรั่งเศส มีความเห็นว่าที่ชนะมาก็เพราะมวยหมู่ ถ้าสู้กันตัวต่อตัวกับเยอรมันก็ต้องแพ้ นอกจากนี้ยังถือตนว่าเป็นผู้อาวุโสชั้นครู มีหน้าที่บัญชาการ

ในบันทึกของ พล.ท.ประยูร ได้กล่าวถึงการประชุมครั้งหนึ่งของ คณะราษฎรกลุ่มทหารบกก่อนการเปลี่ยนแปลง ซึ่ง พ.อ.พระยาทรงสุรเดช ได้กำหนดแนวการปรับปรุงกองทัพในลักษณะล้มกระดานพร้อมกับให้ความเห็นว่า “กองทัพที่เป็นอยู่ในขณะนั้นไร้ความหมาย ใญ่ยกกองทัพ กองพลไปให้สิ้น ให้นำหน่วยทหารต่างๆ ขึ้นตรงต่อผู้บังคับเหล่า แล้วให้ เลิกยศนายพล มียศเพียงพันเอก เหมือนกับกองทัพสวีตเซอร์แลนด์ มี แต่่นายพันเอกบัญชาการกองพล และนายพันเอกบัญชาการกองพัน และ ในที่สุดสั่งเลิกโรงเรียนเสนาธิการ และสั่งเผาตำราเรียนวิชาทหารทั้งสิ้น ว่าไม่ได้ความ ล้าสมัย”

ขณะนั้น พ.ต.หลวงพิบูลสงครามได้นั่งฟังข้อเสนอของพระยาทรงฯ อยู่ด้วยความขุ่นข้องหมองใจ เห็นว่าแนวความคิดนี้เป็นเสมือนเอาไฟ เผากองทัพ แต่มีได้แสดงความเห็นประการใดแล้วก็เลยลากลับไป

เรื่องการเปลี่ยนแปลงการปกครองก็เงียบไปหลายวัน ครั้นเช้าวัน หนึ่งตอนย่ำรุ่งเศษ พระยาทรงฯ ได้วิ่งออกกำลังกายมาตะโกนเรียกนาย ประยูรที่บ้านริมคลองประปา เมื่อเจอหน้ากันแล้ว พระยาทรงฯ ได้ถาม หลวงพิบูลฯ ว่าอย่างไร นายประยูรจึงเรียนให้ทราบไปว่า “ท่านเจ้าคุณ สุรเดชฯ จะเอาไฟเผากองทัพ ต้องเกิดขบถแน่ๆ สำเร็จก็ตาย ไม่สำเร็จ ก็ตาย บอกเลิกกันดีกว่า”

จากนั้นนายประยูรได้เรียนให้พระยาทรงฯ ประนีประนอม ให้ทำ การเรื่องการเปลี่ยนแปลงสำเร็จไปก่อน เป็นงานหลักที่ต้องจัดทำและ หยุดยั้งไม่ได้ ส่วนเรื่องการปรับปรุงกองทัพควรทำเป็นขั้นๆ ในขณะที่ เริ่มแรกนี้ ควรจะเอาใจนายทหารที่กำลังขมขื่นอยู่เวลานี้ให้มีความ สบายใจ ให้ยิ้มออกได้เสียก่อน สำหรับผู้ใหญ่เกษียณอายุก็ปล่อยไป แล้วก็รีบเร่งปรับปรุงรุ่นเด็กขึ้นมาแทน นายประยูรได้กล่อมพระยาทรงฯ

ภาพจาก : [th.wikipedia.org/wiki/พระศรีสัทธาธิสังคราม_\(ดิน_ท่าราบ\)](https://th.wikipedia.org/wiki/พระศรีสัทธาธิสังคราม_(ดิน_ท่าราบ))

พันเอกพระยาศรีสัทธาธิสังคราม
(ดิน ท่าราบ)

ภาพจาก : [th.wikipedia.org/wiki/พระยาทรงสุรเดช_\(เทพ_พันจุมเสนา\)](https://th.wikipedia.org/wiki/พระยาทรงสุรเดช_(เทพ_พันจุมเสนา))

พันเอกพระยาทรงสุรเดช
(เทพ พันจุมเสนา)

อยู่ตลอดวัน

ในที่สุด พระยาทรงฯ ก็ยินยอมประนีประนอมให้นายประยูรไปตามตัวหลวงพิบูลฯ มาปรึกษากันใหม่ นายประยูรได้นำเรื่องที่พระยาทรงฯ ยินดีพิจารณาปรับปรุงกองทัพ กับหลวงพิบูลฯ ด้วยดี แต่หลวงพิบูลฯ ได้ตั้งข้อสังเกตกับนายประยูรว่า “เจ้าคุณทรงฯ รับปากเรานี้แล้ว ไปวันหน้าเมื่อมีอำนาจขึ้นมาก็กลับคำ ทำตามใจชอบ แล้วเราจะทำอะไร”

นายประยูรได้ตอบสั้นๆ ไปว่า “เมื่อเพื่อนร่วมคิดเสียดสี มีทางเดียวคือต้องกำจัดการกัน ผมรับรองว่าจะเป็นฝ่ายคุณหลวง ที่ร่วมคิดกันมาตั้งแต่เริ่มต้น จะกอดคอกันตาย ไม่ทอดทิ้งกัน!” ครั้นแล้วได้นัด พ.ต. หลวงพิบูลสงครามไปพบกับ พ.อ.พระยาทรงสุรเดช เจรจากันอยู่ชั่วโมงเศษก็ตกลงกันได้ ต่างคนต่างจับมือกัน เป็นอันว่าการดำเนินการเปลี่ยนแปลงการปกครองได้ดำเนินต่อไปจนสำเร็จ

แม้แต่นายประยูรเองยังได้แสดงความคิดเห็นต่อตัวพระยาทรงฯ ว่า “ท่านเจ้าคุณทรงเป็นคนมีปฏิภาณไหวพริบปราดเปรื่อง ทำงานรวดเร็ว ฉับพลัน แต่ขาดความสุขุม และมักจะเอาใจตัวเองเป็นใหญ่ ไม่ประนีประนอม จึงพลาดพลั้งทางด้านการเมือง...” ครั้งหนึ่งในการเจรจาเพื่อก่อการเปลี่ยนแปลงระหว่างพระสิทธิสงคราม กับนายประยูร ภมรมนตรี พระสิทธิสงครามรับปากนายประยูรว่าจะร่วมมืออย่างจริงจัง แต่มีเงื่อนไขขอตัวบุคคลชั้นหัวหน้าที่จะร่วมมือ

โดยพระสิทธิสงครามกล่าวเน้นไว้เด็ดขาดว่า ถ้าพระยาทรงสุรเดชร่วมมือด้วยแล้วก็ขอถอนตัว ท่านให้เหตุผลอีกว่า “เจ้าคุณทรงฯ เป็นคนรุนแรงแตกหัก และเอาใจตนเองเป็นใหญ่ ไปเบื้องหน้าจะต้องมีเรื่องขัดแย้งแตกแยกกัน...”

หลายเรื่องที่รัฐบาลดำเนินการกระทบกระทั่งต่อพระบรมเดชานุ-

ภาพโดยตรง เช่น ดำเนินคดีกับพระบรมวงศานุวงศ์ เนรเทศเจ้านายบางพระองค์ งดการมีทหารรักษาวัง เข้ามาเปลี่ยนแปลงโครงสร้างกระทรวงวัง ไม่สนองพระราชกระแสบางเรื่อง โดยเฉพาะการให้เสรีภาพแก่ราษฎร ไม่จัดการใดๆ ทั้งๆ ที่มีผู้หมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ถึงกับฟ้องร้องกล่าวหาในหลวง กล่าวคือ...เมื่อเค้าโครงเศรษฐกิจของ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ได้ทำออกมาเผยแพร่เป็นสมุดปกเหลือง พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงออกหนังสือปกขาวแสดงความคิดเห็นคัดค้านเค้าโครงเศรษฐกิจของ ดร. ปรีดี ทำให้นายถวัลย์ ฤทธิเดช (ลูกศิษย์ของ ดร. ปรีดี พนมยงค์) ฟ้องร้องรัชกาลที่ ๗ และให้ยึดทรัพย์พระเจ้าอยู่หัว)

ปัญหาการฟ้องร้องเกิดขึ้น เมื่อผู้ก่อการกลุ่มหมุ่มในตอนนั้นซึ่งอยู่ภายใต้การนำของหลวงประดิษฐมนูธรรม จ้องมอง “ถุงเงิน” อย่างพระคลังข้างที่ตาเป็นมัน ด้วยความมุ่งหมายที่จะยึดเอามาเป็นของรัฐเพื่อนำมาเงินทุนในการจัดระบอบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม (แต่ถูกวิจารณ์ว่า “คอมมิวนิสต์”) จึงตั้งกรรมการขึ้นมาตรวจสอบบัญชีพระคลังข้างที่ซึ่งต้องเปลี่ยนแปลงฐานะมาอยู่ในกำกับดูแลของกระทรวงการคลัง ตามกฎหมายใหม่ที่ว่าด้วยการจัดระเบียบทรัพย์สินฝ่ายพระมหากษัตริย์

ปรากฏว่าคณะกรรมการชุดนี้ ได้พบเงินหายไปหลายรายการซึ่งเป็นเงินที่ฝากไว้ในนามของพระมหากษัตริย์ ตั้งแต่ครั้งพระพุทธเจ้าหลวงในรัชกาลของต่างประเทศ รัฐบาลของฝ่ายผู้ก่อการได้ยื่นฟ้องพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นจำเลยที่ ๑ และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี เป็นจำเลยที่ ๒ ให้ชดใช้เงินพร้อมดอกเบี้ยแก่กระทรวงการคลัง เป็นจำนวนทั้งสิ้น ๖,๒๒๑,๖๔๗.๕๕ บาท (หกล้านสองแสนสองหมื่นหนึ่งพันหกร้อยสี่สิบเจ็ดบาทห้าสิบบาทห้าสตางค์)

การฟ้องร้องครั้งนี้ ทำให้ประชาชนคนไทยทั่วประเทศตกตะลึง

เพราะไม่มีใครคาดคิดเลยว่ารัฐบาลจะทำได้ขนาดนี้ถึงขั้นฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ของชาติ...ได้ลงคอ!

ที่เล่าร้ายไปกว่านั้นคือ โจทก์คือกระทรวงการคลัง ได้ขอให้ศาลสั่งยึดทรัพย์จำเลยระหว่างการพิจารณาไว้ก่อนด้วย โดยอ้างเหตุผลคือ เกรงจำเลยทั้งสองจะย้ายถ่ายทรัพย์สิน!!

อธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่ง พระสุทธธีรธรรณภมณตรี ซึ่งดำรงตำแหน่งในเวลานั้นมีคำสั่งว่า “ไม่อนุญาต” ตามคำร้องของโจทก์ ที่ขอยึดทรัพย์จำเลยไว้ระหว่างการพิจารณา

หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ซึ่งดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมในตอนนั้น มีคำสั่งย้ายพระสุทธธีรธรรณภมณตรีขึ้นไปดำรงตำแหน่งในศาลฎีกาเอาตื้อๆ ที่น่าตกใจมากๆ คือ ไม่กี่เดือนถัดมาได้มีคำสั่งให้พระสุทธธีรธรรณภมณตรีออกจากราชการ ฐาน...รับราชการนาน!

เมื่อปลดพระสุทธธีรธรรณภมณตรีได้แล้ว ความพยายามของรัฐบาลโดยผู้ก่อการกลุ่มหนุ่ม ในการเข้ายึดทรัพย์ของพระมหากษัตริย์ก็สัมฤทธิ์ผล โดยหลวงกาจสงคราม เข้าเป็นกรรมการตรวจรับงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ซึ่งทำหน้าที่ตรวจบัญชีด้วย ได้นำเจ้าหน้าที่กองหมายของศาล และเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลอีกหนึ่งโขยงบุกเข้าวังศุโขทัยเพื่อทำการปิดหมายยึดทรัพย์

คนพวกนี้ก็กลัวรู้สึกผิดหวังเป็นอันมาก เพราะพวกเขาคิดว่าจะได้พบเงินทองและทรัพย์สินมีค่ามหาศาล แต่กลับผิดหวังเป็นที่สุด เพราะทรัพย์สินทั้งหมด รวมอสังหาริมทรัพย์ คือ ตั๋ววังศุโขทัยด้วย ก็มีมูลค่าเพียง ๓ ล้านกว่าบาทเท่านั้น

การพิจารณาคดีดำเนินไปหลายปี จนกระทั่งในที่สุด ศาลได้มีคำสั่งตามคดีหมายเลขดำที่ ๒๔๒/๒๔๘๒ คดีหมายเลขแดงที่ ๔๐๔/๒๔๘๔

ลงวันที่ ๒๐ กันยายน พ.ศ.๒๔๘๔ (พิพากษาหลังสวรรคตแล้ว) ให้พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นจำเลยที่ ๑ และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี จำเลยที่ ๒ เป็นฝ่ายแพ้คดี!

นอกจากนี้แผนพัฒนาเศรษฐกิจของนายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งนำเสนอแนวทางการปฏิรูปและเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างมาก อาทิ เรื่องการถือครองและการเช่าที่ดิน การจัดรัฐสวัสดิการ การแทรกแซงเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลด้วยวิธีการต่างๆ ด้วยหวังเปิดโอกาสให้เกษตรกร ชาวไร่ ชาวนาได้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น อย่างไรก็ตามหลายแนวคิดคล้ายกับการปกครองในระบบสังคมนิยมอาจมีผลกระทบต่อพื้นฐานโครงสร้างทางการเมืองและเศรษฐกิจ รวมถึงงบประมาณรายจ่ายของประเทศ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพิจารณาข้อเสนอของหลวงประดิษฐ์มนูธรรมอย่างจริงจัง

ซึ่งเป็นที่น่าเสียดายที่รัฐบาลหรือคณะราษฎรก็ได้พยายามจะเข้าเฝ้าฯ กราบบังคมทูลถวายรายงานชี้แจงเหตุผลและหาทางแก้ไข กลายเป็นการอ้างสิทธิรัฐบาลในระบอบประชาธิปไตยบ้าง ทว่าทรงเข้าพระทัยผิดบ้าง บางครั้งก็เอาแต่โต้ตอบทางหนังสือ และมีผู้นำไปขยายผลหากไม่ใช่เป็นในทางหมิ่นพระบรมเดชานุภาพเสื่อมเสียพระเกียรติยศ ก็เป็นไปทางตำหนิติเตียนรัฐบาล ซึ่งไม่เป็นการดีต่อฝ่ายใดทั้งสิ้น ดังที่สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมพระนริศรานุวัดติวงศ์ ตรัสว่า

“ทรงสังเกตเห็นปรากฏแก่พระราชหฤทัยว่ารัฐบาลและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยมากรู้สึกแน่ใจว่าไม่จำเป็นต้องประนีประนอมต่อพระองค์ไม่ว่าในเรื่องใดๆ พอใจที่จะขัดพระราชดำริเสียทุกอย่าง ถ้าหากรัฐบาลมีความประสงค์จะประสานงานต่อพระองค์ด้วยดีแล้ว คงจะกราบบังคมทูลปรึกษากันก่อนที่จะดำเนินการอันสำคัญไป ถ้าได้ทำดังนั้น

ความยุ่งยากอย่างหนึ่งอย่างใดก็จะไม่เกิดขึ้นได้ แต่รัฐบาลมิได้กระทำดัง
นั้น การใดๆ รัฐบาลทำไปถึงที่สุดเสร็จเสียแล้วจึงกราบบังคมทูลพระกรุณา
ไม่มีทางที่จะทรงชักท้วงให้แก้ไขโดยกระแสพระราชดำริอย่างใดอย่างหนึ่ง
เมื่อเป็นเช่นนี้ก็จะมีอะไรเหลือ นอกจากความซึ่งเคียดแค้นกัน”

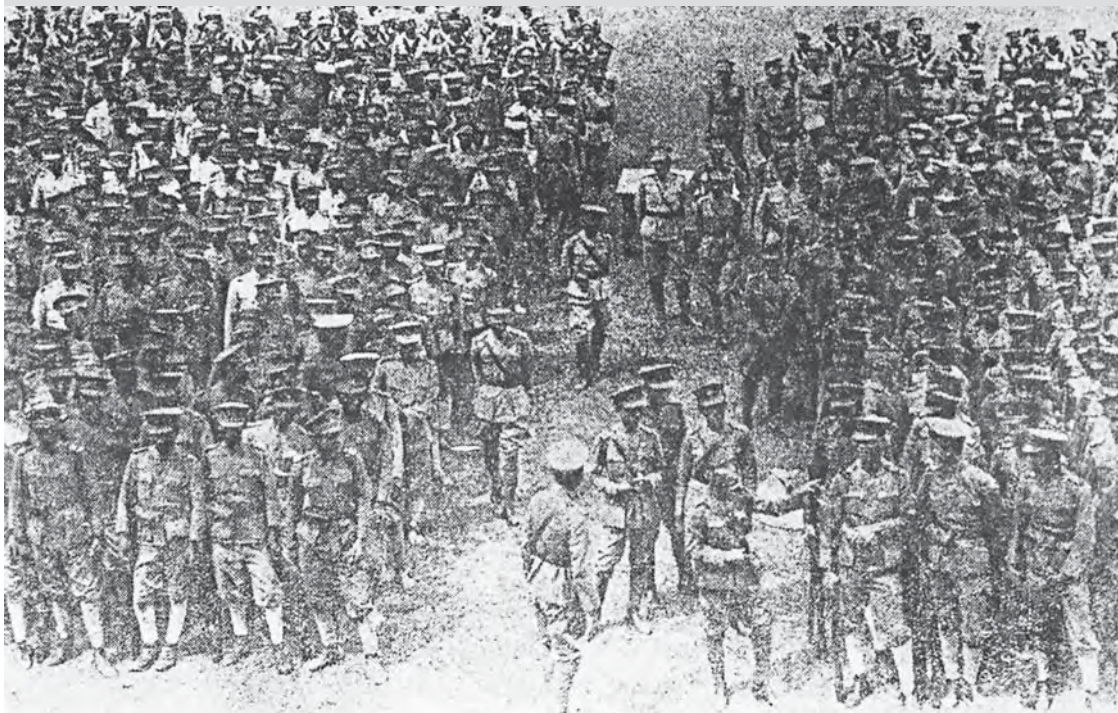
อาจารย์วิชฌุ เครื่องาม เรียกสภาวะเช่นนี้ว่า “กินแหนงแคลงใจ”
กัน แต่รัชกาลที่ ๗ ทรงอดทน อดกลั้น แม้จะมีเสียงถามขึ้นมาอยู่บ้าง
ว่า “แล้วทนอยู่ไปทำไม” คำตอบคงเป็นว่าไม่ว่าจะเป็นประการใดการที่
ต้องทรงยอมอดทนอยู่ยังจะพอเป็นหลักได้ในบางเรื่อง เพราะถึงอย่างไร
รัฐบาล (รวมถึงคณะผู้ก่อการ) ก็มีอาจทำอะไรมากกว่านั้นได้ เพียงแต่
พระองค์ต้องทรงทนรับความเจ็บปวดไว้เองเท่านั้น

ขณะเดียวกันปริศนาใหญ่ก็มีอยู่ ถ้าไม่ทรงทน เช่น สละราช-
สมบัติแล้วต่อจากนั้นบ้านเมืองจะเป็นอย่างไร ใครจะเป็นประมุขของ
ประเทศต่อไป มีใครอีกหรือที่คณะผู้ก่อการสามารถไว้วางใจ มีใครอีก
หรือที่จะอดทน อดกลั้นได้...

เหตุที่รู้มรฐาพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวในขณะนั้น ทำให้
กลุ่มทหาร ขุนนางเชื้อพระวงศ์ ส่วนใหญ่ที่เป็นกลุ่มอำนาจเก่าและยัง
จงรักภักดีกับพระเจ้าอยู่หัวโอรสเคืองเป็นอย่างมาก และมองว่าเป็นการ
หมิ่นพระบรมเดชานุภาพพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวมากเกินไป
พร้อมกับเริ่มรวมกลุ่มมีการประชุมติดต่อเสวนากันบ่อยครั้งขึ้น เพื่อ
พิจารณาฟื้นฟูระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ กู้ศักดิ์ศรีของพระมหากษัตริย์
กลับคืนมาให้จงได้

มรสุมการเมืองได้ก่อเค้าตะมึนใหญ่เตรียมแตกหักกันในไม่ช้านี้
แล้ว !! ◉

งดใช้รัฐธรรมนูญชั่วคราว
พระยามโนปกรณนิติธาดา
ทำรัฐประหารเงียบ

ภาพจาก : sanamluang.2008.blogspot.com/2013/04/blog_post_18.html

ทหารที่ออกมารวมพลเพื่อยึดอำนาจเปลี่ยนแปลงการปกครอง
ในวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕

สถานการณ์พัฒนาไปสู่การขาดระเบียบวินัย เกิดการก่อความ
ในสภาผู้แทนราษฎร การเมืองเริ่มทวีความเข้มข้น ในราวกลางเดือน
มีนาคม ๒๕๗๖ เมื่อนายกรัฐมนตรีไม่ยอมเสนอเค้าโครงเศรษฐกิจของ
ดร.ปรีดี พนมยงค์ เข้าสู่สภาผู้แทนราษฎร เพื่อพิจารณาออกเป็น พ.ร.บ.
ต่อไป มีส.ส. ลูกชิ้นโจมตีพระยามโนปกรณนิติธาดา อย่างหนักว่า...

“รัฐบาลนี้มิได้ให้ความสนใจเศรษฐกิจของบ้านเมือง ดังคำปฏิญาณ
ที่เคยกล่าวไว้ว่าจะบำรุงความสมบูรณ์ของราษฎรไม่ให้เกิดความอดอยาก
คณะรัฐมนตรีมีความเห็นไม่ลงรอยกัน ต่างคนต่างเห็นชอบไปคนละทาง
มีความรังเกียจเดียดฉันท์กันในตัวบุคคลบ้าง นโยบายบ้าง นโยบายของ
หลวงประดิษฐ์ฯ มีบางคนเข้าใจว่า เป็นนโยบายคอมมิวนิสต์หรือของ
โซเชี่ยลลิสต์ แต่เราต้องคิดว่า นโยบายเป็นไปในทางใดก็ตาม หากจะ
เป็นไปในทางที่ราษฎรได้รับประโยชน์แล้ว ก็ควรจะเสียสละได้แม้แต่ชีวิต”
(นายจรูญ สืบแสง แกล้งไว้ในสภาผู้แทนฯ วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๗๖)

อย่างไรก็ดี คณะรัฐมนตรีได้จัดตั้งคณะกรรมการขึ้น เมื่อวันที่ ๑๒
มีนาคม ๒๕๗๖ เพื่อพิจารณาเค้าโครงเศรษฐกิจของ ดร.ปรีดี พนมยงค์
ประกอบด้วยบุคคล ๑๔ คน คณะกรรมการได้มีการประชุมในวันที่ ๑๒
มีนาคม ๒๕๗๖ โดยพระยามโนปกรณฯ และพระยาทรงสุรเดช ได้คัดค้าน

อย่างรุนแรง พระยาทรงฯ ถึงกับกล่าวว่า รัฐบาลเก่าเขาปกครองมาตั้ง
หนึ่งร้อยห้าสิบปี โดยไม่มีโครงการ ก็ไม่เห็นเป็นอย่างไร?” ส่วนพระยา-
มโนปกรณ์ฯ กล่าวอย่างมั่นใจว่า “ข้าพเจ้าขอรับรองว่าในชีวิตของข้าพเจ้า
ทำไม่ได้!”

แต่คณะกรรมการท่านอื่นได้มีความเห็นแย้ง เช่น หม่อมเจ้าสกล
วรรณกร วรวรรณ กล่าวขึ้น “เจ้าคุณเชื่อมั่นเกินไปหรือเปล่าเวลานี้เศรษฐกิจ
ตามลัทธิลิวเออร์ลในยุโรปทำให้เกิดความปั่นป่วนทั่วไป โซเซียลลิสต์กำลัง
เข้ามาแทนที่”

อย่างไรก็ดี มีบันทึกส่วนหนึ่งของ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ใน
หนังสือ “เบื้องแรกประชาธิปไตย” (ดอม ด้านตระกูล, 2516) ลงไว้ว่า
“เรื่อง โครงการเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐมนูธรรมนั้น พวกนายทหาร
หนุ่มๆ ทุกคนได้พยายามติดตามโครงการเศรษฐกิจดังกล่าว ส่วนมากนั้น
เห็นว่าเป็นโครงการที่ปฏิบัติได้ผลดีกว่าไม่ทำอะไรเสียเลย ทางฝ่ายพวก
ข้าราชการพลเรือนก็เช่นเดียวกับพวกหนุ่มๆ คือ พอใจหลวงประดิษฐมนู
ธรรม” และได้หยิบยกประเด็นมาพูดว่า ปัญหาเหมือนกันคือ การให้
ทุกๆ คนได้ทำงานนั้นจะคุ้มกับเงินเดือนที่จ่ายหรือไม่ หากคุ้มก็ไม่เป็นการ
เสียหายประการใด...”

ในบันทึกยังวิจารณ์ถึงผู้ที่เห็นชอบพอใจกับการที่พระยามโนปกรณ์
นิติธาดาปิดสภาผู้แทนราษฎรว่า “ฝ่ายที่เห็นด้วยกับการปิดสภานั้นส่วน
มากหวาดระแวงว่า บรรดาที่ดินและทรัพย์สินของตนจะถูกนำไปใช้ในการ
ฟื้นฟูเศรษฐกิจเพราะสมัยนั้นคนที่ฐานะค่อนข้างดีอาศัยหาดอกเบี้ยเงินกู้
และผลประโยชน์จากค่าเช่าที่ดิน

ในที่สุดที่ประชุมคณะกรรมการได้พิจารณาว่า ค่าโครงการเศรษฐกิจนี้
ดำเนินต่อไปหรือไม่ ในสองประเด็น ประเด็นแรก พระยามโนปกรณ์ฯ เสนอ

ให้ดำเนินนโยบายเศรษฐกิจตามนโยบายของสมบูรณาญาสิทธิราชย์ คือ การไม่วางนโยบาย ประเด็นที่สอง เลือกพิจารณาในเค้าโครงเศรษฐกิจของ ดร.ปรีดี พนมยงค์ แล้วให้จัดตั้งสภาการเศรษฐกิจแห่งชาติขึ้นดำเนินการ

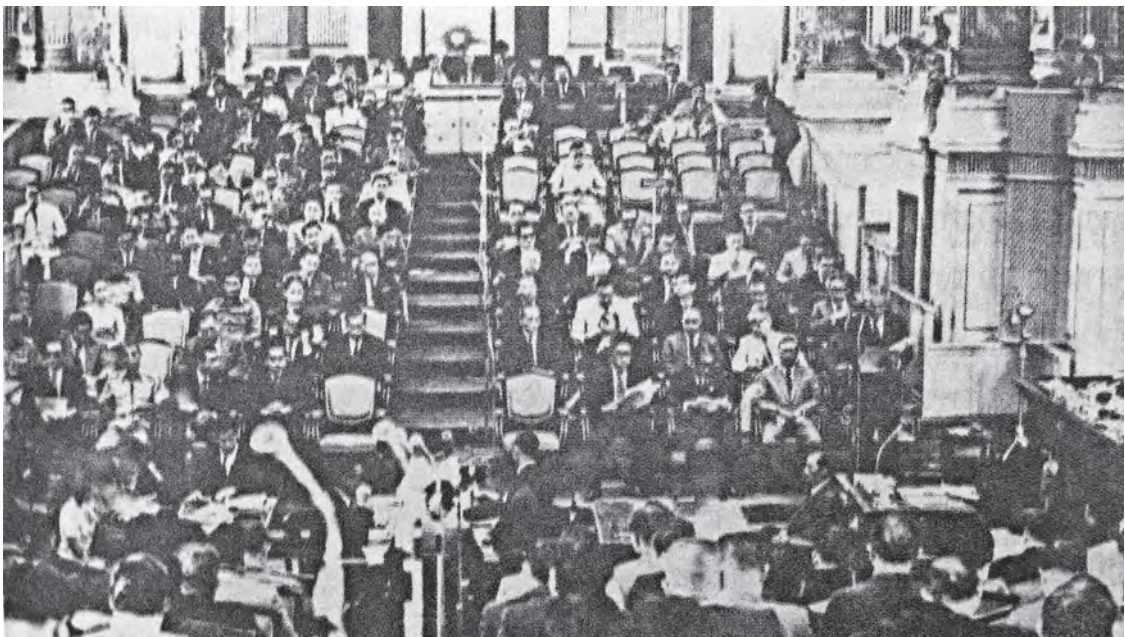
เสียงข้างมากในคณะกรรมการลงมติให้พิจารณาร่างเค้าโครงเศรษฐกิจของ ดร.ปรีดี ต่อไป พระยามโนปกรณฯ ถึงกับเอ่ยออกมาได้ยินกันทั่วห้องประชุม “เมื่อทำไปโดยข้าพเจ้าไม่เห็นด้วยก็ต้องลาออก!” คณะราษฎรกับรัฐบาลได้แตกหักในเรื่องเค้าโครงเศรษฐกิจเสียแล้ว ใครจะช่วงชิงการนำการบริหารประเทศชาติ เป็นที่สนใจของประชาชนเป็นอย่างมากในช่วงนั้น

กลุ่มคณะราษฎรได้จัดตั้งพรรคการเมืองขึ้น (ตอนนั้นเรียกสมาคม) ชื่อ “คณะราษฎร” มีประชาชนสมัครเข้าเป็นสมาชิกจำนวนมาก และมากขึ้นเรื่อยๆ สมาชิกจำนวนมากของคณะราษฎรเริ่มโจมตีการกระทำของรัฐบาล โดยเฉพาะตัวพระยามโนปกรณนิติธาดา นายกรัฐมนตรี ถูกโจมตีอย่างหนักที่ขีดขวางเค้าโครงเศรษฐกิจ ทำให้รัฐบาลเห็นปฏิบัติการจากสมาชิกพรรคการเมืองคณะราษฎรที่ก่อตัวขึ้นจะเป็นอันตรายต่อพวกตนในอนาคตอันใกล้

พระยามโนปกรณฯ จึงได้ออกคำสั่งห้ามมิให้ข้าราชการทหารและพลเรือน รวมทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้ลาออกจากสมาชิกของสมาคมที่เกี่ยวข้องกับการเมือง นั่นก็หมายถึง สมาคมคณะราษฎรนั่นเอง!

เรื่องนี้ได้รับการโจมตีจากบรรดาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๔๗๖ โดยตั้งกระทู้และกล่าวโจมตีรัฐบาล โดยเฉพาะนายกรัฐมนตรีถูกตำหนิอย่างเผ็ดร้อนว่า “รัฐบาลเริ่มขาดหลัก” ในที่สุดสภาฯ มีมติให้ออกกฎหมายห้ามข้าราชการประจำเข้าเกี่ยวข้องกับการเมืองเสียก่อน จึงจะใช้คำสั่งเช่นนั้นได้

ถึงวันรุ่งขึ้น (๓๑ มีนาคม) เหตุการณ์ไม่คาดฝันได้เกิดขึ้น (เป็นแผน
ที่พระยามโนปกรณฯ ได้วางไว้) พระยาทรงสุรเดชได้นำกำลังทหาร ๑ กอง
ร้อย พร้อมด้วยอาวุธครบมือ บุกเข้าคุมสภาเพื่อตรวจอาวุธของบรรดา
ส.ส. เนื่องจากหลายวันก่อนมี ส.ส. บางคนพกอาวุธปืนจนเอาตุงเข้ารัฐสภา
นอกจากนี้ในที่ประชุมสภายังได้มีนายทหารซึ่งเกี่ยวข้องกับใดๆ กับสภาผู้
แทนฯ พวกหนึ่งเข้าแถวยาว แต่ละคนมีปืนเป็นอาวุธประจำกายและมีลูก
กระเบิดติดตัวด้วย ซึ่งดูแล้วเป็นการคุมเชิงให้ ส.ส. และรัฐมนตรีที่มีแนว
ความคิดคัดค้านรัฐบาล โดยเฉพาะกลุ่มนายปรีดี พนมยงค์ ให้อยู่อย่างสงบ

พระที่นั่งอนันตสมาคมหรือสภาผู้แทนฯ ในยุคแรก

บรรดา ส.ส. จึงพากันเรียงหน้าลุกขึ้นอภิปรายโจมตีพระยามโน-
ปกรณ์ฯ อย่างรุนแรง (อาทิ นายควง อภัยวงศ์ นายจรูญ สืบแสง หม่อม
หลวงกรี เดชาติวงศ์) ที่รัฐบาลนำเอาทหารเข้ามายังสภาอันทรงเกียรติ
และเพื่อใช้อำนาจทหารครอบงำพลเรือน แต่พระยามโนปกรณ์ฯ ได้ลุกขึ้น
แถลงว่า “ทหารนั้นถือว่าเป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องความสงบ เมื่อวานนี้ความ
ปรากฏแก่เขาว่า มีบางคนพกอาวุธเข้ามาเป็นที่หวาดเสียวแก่สมาชิก เมื่อ
เขาถือว่าเป็นหน้าที่จะระงับเหตุร้ายเพื่อรักษาความสงบ จึงขออย่าได้พก
อาวุธเข้ามาในที่นี้เลย”

บ่ายวันเดียวกันนั้น คณะรัฐมนตรีได้ประชุมกัน ณ วังปารุสกวัน
หลวงประดิษฐฯ มิได้เข้าร่วมประชุมด้วย พระยามโนปกรณ์ฯ ในฐานะ
นายกรัฐมนตรีได้รายงานสภาพของรัฐบาล และ ส.ส. กลุ่มของ ดร.ปรีดี
ที่ไม่พอใจในเรื่องรัฐบาลระงับโครงการเศรษฐกิจของ ดร.ปรีดี พนมยงค์ จน
มีการโต้เถียงกันอย่างรุนแรง ในที่สุดคณะรัฐมนตรีมีเสียงส่วนใหญ่ “เห็น
ควรปิดสภาผู้แทนฯ เสียชั่วคราว แล้วจัดให้มีการจัดการเลือกตั้งขึ้นใหม่”
(ทั้งพระยามโนปกรณ์ฯ และพระยาทรงฯ ต่างใช้วังปารุสกวันเป็นที่พำนัก
ชั่วคราวขณะดำเนินการรวบรวมอำนาจ)

ในที่ประชุมคณะรัฐมนตรี หลวงพิบูลสงครามคัดค้านว่า การปิด
สภาเป็นการละเมิดกฎหมายรัฐธรรมนูญ ถ้ากระทำเช่นนั้นก็เป็นกร
กระทำอย่างเผด็จการนั่นเอง ถึงที่สุดเสียงส่วนใหญ่ได้เห็นด้วยกับ
นายกรัฐมนตรี คำว่าวันนั้นรัฐบาลจึงได้มีพระราชกฤษฎีกาปิดสภาผู้แทน-
ราษฎร ยุบคณะรัฐมนตรีและงดใช้รัฐธรรมนูญบางมาตรา มีผลใน
วันที่ ๑ เมษายน ๒๔๗๖ โดยอ้างเหตุผลว่า

“...โดยที่ทรงพระราชดำริเห็นว่า สภาผู้แทนราษฎรในขณะนี้คง
ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งตั้งขึ้นเป็นการชั่วคราวจนกว่าจะถึงเวลาอันควร

ที่จะโปรดเกล้าฯ ให้ราษฎรตั้งผู้แทนขึ้นมา เพราะฉะนั้น จึงเป็นการไม่สมควรที่สภาจะพึงดำริการเปลี่ยนแปลงนโยบายสำคัญทางเศรษฐกิจอันเป็นรากเหง้าแห่งความเป็นของประเทศ มาแต่โบราณกาล ณ บัดนี้ ปรากฏว่ามีสมาชิกเป็นจำนวนมากแสดงความปรารถนาแรงกล้าเพียรจะทำการเปลี่ยนแปลงไปในทางนั้น โดยวิธีการอันเป็นอุบายในทางอ้อมที่จะข่มขู่ให้สภาต้องดำเนินการไปตามความปรารถนาของตน เป็นการไม่สมควร เป็นที่เห็นได้ชัดแล้วว่า จะประชุมกันปัญหาการของประเทศโดยความสวัสดิภาพไม่ได้แล้ว สามารถจะนำมาซึ่งความไม่มั่นคงต่อประเทศ และทำลายความสุขสมบูรณ์ของอาณาประชาราษฎร...”

ในพระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ มีข้อความสำคัญอยู่ ๕ ข้อคือ

๑. ให้ปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎรนี้เสีย และห้ามไม่ให้เรียกประชุมจนกว่าจะได้มีสภาผู้แทนราษฎรขึ้นใหม่ เมื่อได้มีการเลือกตั้งผู้แทนตามความในรัฐธรรมนูญนั้นแล้ว

๒. ให้ยุบคณะรัฐมนตรีชุดปัจจุบันนี้เสีย และให้มีคณะรัฐมนตรีขึ้นใหม่ กอไปด้วยนายกรัฐมนตรีหนึ่งนาย กับรัฐมนตรีอื่นๆ อีกไม่เกินยี่สิบนาย และให้นายกรัฐมนตรีคณะ ซึ่งยุบนี้เป็นนายของคณะรัฐมนตรีใหม่กับให้รัฐมนตรีผู้ซึ่งว่าการกระทรวงต่างๆ อยู่ในเวลานี้ เป็นสมาชิกของคณะรัฐมนตรีใหม่โดยตำแหน่ง ส่วนรัฐมนตรีอื่นๆ จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งขึ้นโดยคำแนะนำของนายกรัฐมนตรีอีกต่อไป

๓. ตราบใดที่ยังไม่มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร ยังไม่ได้เรียกประชุมสภาผู้แทนราษฎรใหม่นั้น และยังไม่ได้ตั้งคณะรัฐมนตรีตามความในรัฐธรรมนูญแล้ว ให้คณะรัฐมนตรีใหม่ตามพระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ เป็นผู้ใช้อำนาจต่างๆ ซึ่งรัฐธรรมนูญได้ให้ไว้แก่คณะรัฐมนตรี

๔. ตราบใดที่ยังไม่ได้มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร และยังไม่ได้เรียก